

RADIOŠERVIS

 Czech Radio

SVATOPLUK HAVELKA

SYMPHONIC WORKS VOL. 2

PRAGUE RADIO SYMPHONY ORCHESTRA
MAREK ŠEDIVÝ

SVATOPLUK HAVELKA

SYMPHONIC WORKS VOL. 2

Prague Radio Symphony Orchestra
Marek Šedivý – conductor

1. **Pěna / Foam** 12:45
Symfonická báseň ke stejnojmenné básni
Hanse Magnuse Enzensbergera / Symphonic Poem
to the Poem by Hans Magnus Enzensberger
2. **Ernesto Che Guevara /**
Musical Image of (Ernesto) Che Guevara 17:35
Symfonický obraz / Symphonic Image
3. **Pyrrhos** 27:14
Symfonie-Balet / Symphony-Ballet
 - I. Largo – Allegro – Largo
 - II. Scherzo
 - III. Variazioni
 - IV. Scherzino
 - V. Ab ultimo initio rem gerere
4. **Homage a Hieronymus Bosch** 12:17
Symfonická fantazie pro orchestr /
Symphonic Fantasy for Orchestra

SVATOPLUK HAVELKA

Svatopluk Havelka (1925–2009) patří mezi nejvýznamnější jména české klasické hudby druhé poloviny 20. století. Studiu skladby a hudby vůbec se věnoval nejdříve soukromě a teprve později začal své vysokoškolské studium na FF UK. Širší veřejnosti je primárně znám jako autor filmové hudby. Vedle 150 krátkometrážních snímků je podepsán i pod hudbou 70 celovečerních filmů. Z mnohých jmenujme například *Až přijde ko-cour*, *Všichni dobří rodáci*, *Ucho* nebo *Božská Ema*.

Jeho artificiální – mimo filmová – skladatelská dráha by se dala rozdělit do třech základních kapitol lišících se jak ve výběru témat a námětů, tak i v užití hudebních výrazových prostředků. V poválečném období až do 60. let si jako mnozí jiní osvojil budovatelskou myšlenku celosvětového komunismu. V této době tak na sebe upozornil například svou *I. symfonií*, ale především kantátou *Chvála světla* na text Františka Kostky Neumanna oslavující nadnárodní myšlenku komunismu. Toto nemalé dílo mladého skladatele tehdy kompozičně předčilo i mnoho děl starších, již etablovaných skladatelů.

Předtím než zhruba v polovině 70. let zcela opustil myšlenku komunismu a se svou životní filozofií i hudebním vyjádřením se plně obrátil směrem ke křesťanství (skladby jako *Jeroným pražský*, *Profeteia* nebo *Znamení časů*) procházel Svatoopluk Havelka jakýmsi přechodným obdobím provázeným názorovou krizí, která jej ale podněcovala k silné tvůrčí činnosti a která je dnes považována za jeho vrcholné skladatelské

období. Jako mnozí byl ovlivněn novými hudebními výrazy, jakými jsou aleatorika, témbrová hudba apod. Patřil ale k těm, kteří z prostředků této tzv. „nové hudby“ implementovali jen dílčí prvky, aniž by ztratil, či vědomě opustil svou svěbytnou řeč. Jeho díla stále vychází z aktuálních a osobních životních témat. Než později zcela opustil komunistickou ideu, potýkal se s dynamickým vývojem světa a ztotožnil se tak na čas s tzv. reformními komunisty.

Do tohoto období patří i jeho čtyři díla, která naleznete v tomto albu. Orchestrální skladba **Pěna** (1965) je hudebním obrazem stejnojmenné básně Hanse Magnuse Enzensbergera ze sbírky *Zpěvy z potopy*, ve které ostře až nevybíravě kritizuje poměry a směřování tehdejšího světa. K dosažení podobného efektu rozhořčení a ostrosti využívá Havelka právě výše zmíněné prvky Nové hudby. V zápisu not je zřetelný vliv polské školy v podobě grafické notace, která nenahrazuje klasický zápis, ale posouvá výrazové možnosti hudebního paradigmatu.

Ve druhé skladbě s názvem **Hudební obraz o (Ernestu) Che Guevarovi** (1969), která je datována dva roky po Guevarově smrti, popisuje Havelka pestrý život tohoto argentinského levicového revolucionáře. Nebojí se spojit prvky nové hudby, které například v podobě aleatoriky popisují bouřlivé doby revolucí. Naopak v závěru používá tradiční skladební techniky – například kolem Guevarovy smrti, když zní augmentované argentinské tango, které ve zcela neobvyklém tempu připomíná Guevarův původ. Stejně tak na samém konci, když zazní plná citace dříve jen naznačované *Internacionály*. Ta zde působí jako myšlenkové poslání celé

skladby. Tento způsob závěrečného shrnutí je pro Havelku typický i v mnoha jeho jiných skladbách.

Baletní hudba **Pyrrhos** (1970), někdy také označována jako symfonický balet, je dalším historickým obrazem malovaným hudební barvitostí Havelkovy instrumentace. Také svým neutěšeným námětem, směřujícím k marnosti jako intelektuálnímu závěru, nevybočuje z řady skladeb reflektující filozofická dilemata a skeptický pohled na svět. Signifikantní v rukopise zůstává i výše zmíněná sumarizace v podobě závěrečné cody, která je slyšitelně oddělena a má v tomto případě podobu mohutné gradace vrcholící na závěr celé skladby.

Pocita Hieronymu Boschovi (1974) svou hudební formou zrcadlí své předobrazy (doslova), kterými jsou dva triptychy od slavného nizozemského malíře – *Zahrada pozemských rozkoší* a *Fůra sena*. I skladební forma této zdánlivě jednověté skladby jakoby odrážela Boschovy triptychy, kde střední část nese hlavní téma a má přibližně dvakrát více prostoru než obrazy krajní. Ústředním tématem je opět skeptický komentář lidského života. V Boschově druhém triptychu je kupa sena vyobrazena jako svět, ze kterého si každý po své libovůli bere, zatímco Havelka zde cituje antifonu *Media vita in morte sumus* (*Uprostřed života jsme v smrti*). Třetí část Havelkovy skladby je temná a tísnivá stejně jako pravé části obou triptychů vyobrazující peklo a lidská utrpení. Havelka je i zde věrný svému rukopisu, proto se za třetí částí opět objevuje ještě krátká hudební coda, která ve své zkratce shrnuje myšlenku Havelkova hudebního pohledu na díla Hieronyma Bosche.

Po zdařilém nahrávání *Heptameronu* v roce 1964 se Svatopluk Havelka podepsal do pamětní knihy tehdejšího hudebního režiséra Zdeňka Zahradníka jako „šťastný skladatel“. Pevně věřím, že by se cítil stejně i s tímto novým albem jeho skladeb hledajících hodnoty a filozofickou cestu v nelehké době střední Evropy na přelomu 60. a 70. let.

SYMFONICKÝ ORCHESTR ČESKÉHO ROZHLASU

Symfonický orchestr Českého rozhlasu patří mezi nejlepší české orchestry současnosti. Od sezony 2022/2023 stojí v jeho čele šéfdirigent a umělecký ředitel Petr Popelka, jako hlavní hostující dirigent zde třetím rokem působí Robert Jindra.

V nadcházející koncertní sezoně 2025/2026 přivítá SOČR řadu významných hudebníků. Mezi nimi například houslisty Christiana Tetzlaffa a Marca Bouchkova, dirigenty Jonathana Notta, Tomáše Hanuse, Erinu Yashimu nebo Andrise Pogu.

Publikum se může těšit také na vystoupení klavíristů Pierra-Laurenta Aimarda a Isaty Kanneh-Mason či zpěváků Szilvie Vörös a Günthera Groissbecka. Výjimečným projektem bude nepochybně uvedení oratoria Igora Stravinského *Oeidipus rex*, kterého se ujme šéfdirigent Petr Popelka, nebo uvedení Varhanní symfonie Camilla Saint-Saënsa pod taktovkou Roberta Jindry se sólistou Christianem Schmittem. Hojně zastoupení budou také čeští umělci v čele s houslistou Josefem Špačkem, sopranistkou Kateřinou Kněžíkovou, violoncellistou Tomášem Jamníkem či klavíristy Martinem Kasíkem a Markem Kozákem.

V uplynulých letech orchestr spolupracoval s řadou významných dirigentů, mezi něž patří například Omer Meir Wellber, Cornelius Meister, Ilan Volkov, Wayne Marshall, Ion Marin, Stephan Asbury, Alexander Liebreich, Michał Nesterowicz, Anu Tali, nebo Jessica Cottis; z českých di-

rigentů Jakub Hruša, Tomáš Netopil, Petr Altrichter nebo Robert Kružík.

Mezi světově uznávané sólisty, kteří s orchestrem vystoupili, se řadí klavíristé Krystian Zimerman a Jean-Efflam Bavouzet, houslisté Isabelle Faust, Frank Peter Zimmermann, Renaud Capuçon, Gidon Kremer a María Dueñas, violoncellisté Gautier Capuçon, Daniel Müller-Schott, István Várdai a Steven Isserlis, trombonista Christian Lindberg či jazzoví hudebníci Brad Mehldau a Avishai Cohen. Z pěvců lze jmenovat například Asmik Grigorian, Elisabeth Teige, Olgu Bezsmertnou, Michaela Weiniuse a z české hudební scény Lukáše Vondráčka, Iva Kahánka, Jana Bartoše, Josefa Špačka, Jana Mráčka, Adama Plachetku, Simonu Šaturovou, Petra Nekorance či Viléma Veverku.

SOČR se dlouhodobě věnuje uvádění děl současných českých skladatelů, mezi něž patří Miroslav Srnka, Ondřej Adámek, Martin Smolka, Pavel Zemek Novák, Jan Ryant Dřízal, Šimon Voseček, Jana Vöröšová, Jan Klusák, Jiří Kadeřábek, Lukáš Hurník, Zbyněk Matějů nebo Ondřej Štochl.

Významnou součástí činnosti orchestru je nahrávání. K oceňovaným projektům patří album „Má vlast“ se symfonickým dílem Bedřicha Smetany. Snímek vydaný na sklonku roku 2024 vznikl 3 roky a získal již ocenění Editor's Choice magazínu Gramophone, cenu Diapason d'Or ARTE prestižního francouzského magazínu Diapason a nominaci na českou cenu hudební akademie Anděl 2024. V roce 2024 SOČR rozšířil svou diskografii o řadu dalších nahrávek napříč různými hudebními žánry. Jme-

novat můžeme album *Zapomenuté české klavírní koncerty* s díly Karla Kovařovice, Pavla Bořkovce a Vítězslavy Kaprálové. V oblasti jazzu a soudobé hudby vzniklo několik projektů ve spolupráci se skladateli a interprety, jako jsou Luboš Soukup (*Skandinávské impresy*), Jaromír Honzák (*The Blues of a String Hanging in the Wind*), Michal Rataj a Oskar Török (*Letters from Sounds*) či Vít Křišťan (*Mandala*). Klarinetistka Anna Paulová nahrála s orchestrem album *Clarinet Metamorphoses* pod taktovkou Tomáše Braunera a nahrávku *O sole mio* s Danielem Matouškem dirigoval Jan Kučera.

SOČR pravidelně vystupuje v rámci abonentních koncertních cyklů ve Dvořákově síni Rudolfiny, Smetanově síni Obecního domu, Betlémské kapli i na dalších místech, jako je Forum Karlín nebo Studio 1 Českého rozhlasu. Je pravidelným hostem prestižních festivalů, například Pražského jara, Dvořákovy Prahy, Smetanovy Litomyšle, Mezinárodního hudebního festivalu Leoše Janáčka a MHF Český Krumlov. Vedle toho často koncertuje na zahraničních pódii v Evropě i Japonsku.

SVATOPLUK HAVELKA

Svatopluk Havelka (1925–2009) belongs among the most significant names in Czech classical music of the second half of the 20th century. Initially, he studied composition and music privately before beginning his university studies at the Faculty of Arts, Charles University. He is primarily known to the general public as a film music composer. In addition to 150 short films, he also composed music for 70 feature films. Among many, we can mention *When the Cat Comes*, *All My Compatriots*, *The Ear*, or *Divine Emma*.

His non-film compositional career can be divided into three main chapters, differing in the choice of themes and subjects as well as in the use of musical expressive means. In the post-war period until the 1960s, like many others, he adopted the constructive idea of global communism. During this time, he drew attention to himself with his *Symphony No. 1* and especially with the cantata *Praise of Light* on the text by František Kostka Neumann, celebrating the supranational communist ideology. This significant work of the young composer at that time compositionally surpassed many works of older, already established composers.

Before he completely abandoned the idea of communism around the mid-1970s and fully turned towards Christianity with his life philosophy and musical expression (compositions such as *Jerome of Prague*, *Profeiteia*, or *Signs of the Times*), Havelka went through a transitional period accompanied by a crisis of opinion, which, however, stimulated strong

creative activity and is today considered his peak compositional period. Like many, he was influenced by new musical expressions such as aleatoric music, timbre music, etc. However, he belonged to those who implemented only partial elements of this so-called “New Music” without losing or consciously abandoning his distinctive language. His works still stem from current and personal life themes. Before he later completely abandoned the communist idea, he struggled with the dynamic development of the world and identified for a time with so-called reform communists.

This period includes four of his works found in this album. The orchestral composition ***Foam*** (1965) is a musical depiction of the poem of the same name by Hans Magnus Enzensberger from the collection “Songs of the Flood,” in which he scathingly criticizes the conditions and direction of the world at that time. To achieve a similar effect of indignation and sharpness, Havelka uses the aforementioned elements of New Music. The influence of the Polish school is evident in the notation in the form of graphic notation, which does not replace classical notation but shifts the expressive possibilities of the musical paradigm.

In the second composition titled ***Musical Image of (Ernesto) Che Guevara*** (1969), dated two years after Guevara’s death, Havelka describes the colorful life of this Argentine leftist revolutionary. He does not hesitate to combine elements of new music, which, for example, in the form of aleatoric music, describe the turbulent times of revolutions. In contrast, at the end he uses traditional compositional techniques – for example,

around Guevara's death, when an augmented Argentine tango sounds, which in an entirely unusual tempo, reminds us of Guevara's origin. Similarly, he uses these means at the very end, when the full citation of the previously only hinted "Internationale" is heard. Here it acts as the ideological message of the entire composition. This way of concluding is typical for Havelka in many of his other compositions.

The ballet music *Pyrrhos* (1970), sometimes also referred to as a symphonic ballet, is another historical image painted with the musical richness of Havelka's orchestration. Also, with its bleak theme, aiming at futility as an intellectual conclusion, it does not deviate from the series of compositions reflecting philosophical dilemmas and a skeptical worldview. Significant in the manuscript remains the aforementioned summarization in the form of a final coda, which is audibly separated and in this case takes the form of a powerful gradation culminating at the end of the entire composition.

Homage to Hieronymus Bosch (1974) literally mirrors its predecessors in its musical form, which are two triptychs by the famous Dutch painter – *The Garden of Earthly Delights* and *The Haywain*. Even the compositional form of this seemingly single-movement composition reflects Bosch's triptychs, where the central part carries the main theme and has approximately twice the space of the side images. The central theme is again a sober commentary on human life. In Bosch's second triptych, the haystack is depicted as a world from which everyone takes at will, while Havelka here quotes the antiphon "Media vita in morte sumus" (In the

midst of life, we are in death). The third part of Havelka's composition is dark and oppressive, just like the right parts of both triptychs depicting hell and human suffering. Havelka remains faithful to his manuscript here as well, so after the third part, there is again a short musical coda, which in its brevity summarizes the idea of Havelka's musical view of Hieronymus Bosch's works.

After the successful recording of *Heptameron* in 1964, Havelka signed the guest book of the then music director Zdeněk Zahradník as „the happy composer.” I firmly believe that he would feel the same about this new album of his compositions which seeks the formation of strong values and a philosophical path in the difficult times of Central Europe at the turn of the 1960s and 1970s.

PRAGUE RADIO SYMPHONY ORCHESTRA

The Prague Radio Symphony Orchestra (PRSO) is one of the leading Czech orchestras today. Since the 2022/2023 season, it has been led by Chief Conductor and Artistic Director Petr Popelka. Robert Jindra has held the position of Principal Guest Conductor for the third consecutive year.

In the upcoming 2025/2026 concert season, PRSO will welcome many distinguished musicians, including violinists Christian Tetzlaff and Marc Bouchkov, conductors Jonathan Nott, Tomáš Hanus, Erina Yashima, and Andris Poga. Audience can also look forward to performances by pianists Pierre-Laurent Aimard and Isata Kanneh-Mason, as well as vocalists Szilvia Vörös and Günther Groissbeck.

A particularly exceptional project will be the performance of Igor Stravinsky's oratorio *Oedipus Rex*, conducted by Chief Conductor Petr Popelka, as well as a rendition of Camille Saint-Saëns' *Organ Symphony* under the baton of Robert Jindra, featuring soloist Christian Schmitt. Czech artists will also be prominently featured, including violinist Josef Špaček, soprano Kateřina Kněžíková, cellist Tomáš Jarník, and pianists Martin Kasík and Marek Kozák.

In recent years, the orchestra has collaborated with many prominent conductors, including Omer Meir Wellber, Cornelius Meister, Ilan Volkov, Wayne Marshall, Ion Marin, Stephan Asbury, Alexander Liebreich, Michał Nesterowicz, Anu Tali, and Jessica Cottis. Czech conductors who

have worked with PRSO include Jakub Hrůša, Tomáš Netopil, Petr Altrichter, and Robert Kružík.

The orchestra has also performed with world-renowned soloists such as pianists Krystian Zimerman and Jean-Efflam Bavouzet, violinists Isabelle Faust, Frank Peter Zimmermann, Renaud Capuçon, Gidon Kremer, and María Dueñas, cellists Gautier Capuçon, Daniel Müller-Schott, István Várdai, and Steven Isserlis, trombonist Christian Lindberg, and jazz musicians Brad Mehldau and Avishai Cohen. Among vocalists, notable names include Asmik Grigorian, Elisabeth Teige, Olga Bezsmertna, Michael Weinius, and from the Czech music scene, Lukáš Vondráček, Ivo Kahánek, Jan Bartoš, Josef Špaček, Jan Mráček, Adam Plachetka, Simona Šaturová, Petr Nekoranec, and Vilém Veverka.

PRSO is deeply committed to performing works by contemporary Czech composers, including Miroslav Srnka, Ondřej Adámek, Martin Smolka, Pavel Zemek Novák, Jan Ryant Dřízal, Šimon Voseček, Jana Vöröšová, Jan Klusák, Jiří Kadeřábek, Lukáš Hurník, Zbyněk Matějů, and Ondřej Štochl.

A significant part of the orchestra's activities is recording. One of its most acclaimed projects is the album *Má vlast*, featuring Bedřich Smetana's symphonic work. Released at the end of 2024, the album took three years to complete and has already received the *Editor's Choice* award from *Gramophone* magazine, the *Diapason d'Or ARTE* award from the prestigious French magazine *Diapason*, and a nomination for the Czech Music Academy Award *Anděl 2024*. In 2024, SOČR expanded its discography

with several new recordings across different musical genres. Notable releases include the album *Forgotten Czech Piano Concertos*, featuring works by Karel Kovařovic, Pavel Bořkovec, and Vítězslava Kaprálová. In the realm of jazz and contemporary music, several projects were created in collaboration with composers and performers such as Luboš Soukup (*Scandinavian Impressions*), Jaromír Honzák (*The Blues of a String Hanging in the Wind*), Michal Rataj and Oskar Török (*Letters from Sounds*), and Vít Křišťan (*Mandala*). Clarinetist Anna Paulová recorded the album *Clarinet Metamorphoses* with the orchestra under the baton of Tomáš Brauner, while the recording *O sole mio*, featuring Daniel Matoušek, was conducted by Jan Kučera.

PRSO regularly performs as part of its subscription concert cycles in the Dvořák Hall of the Rudolfinum, the Smetana Hall of the Municipal House, Bethlehem Chapel, and other venues such as Forum Karlín and Czech Radio's Studio 1. The orchestra is a frequent guest at prestigious festivals, including Prague Spring, Dvořák Prague Festival, Smetana's Litomyšl, the Leoš Janáček International Music Festival, and the Český Krumlov International Music Festival. Additionally, it often performs on international stages across Europe and Japan.

Recorded in 2019 and 2023 at the Czech Radio Studio 1 in Prague

Prague Radio Symphony Orchestra, conductor Marek Šedivý

Recording director Jiří Gemrot (1, 4), Petr Strejc (2), Michal Macourek (3)

Sound engineer Jakub Hadraba (1), Iva Darebná (2), Jaroslav Vašíček (3), Jan Lžičar (4),

Filip Beneš (4)

Sleevenote Marek Pavlíček

Translation Matylda Urbanová

Photo Michal Fanta

Design Petra Míková, Production Kristýna Hábllová

© Czech Radio 2019–2023

© Radioservis, a. s. 2025

CR1265-9